

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
түндүктүгү

1965 ч.
МАЙ
15
СЭББОТА
№ 113 (6132).

Өртөз 2 көп.

МУРНАКЧЫНЫН МЕТОДУ-БИЛЕ

Москва чогуңуң сураглы картофельчи В. Кузнецовтун дурмулганын Немерово областа калбаа-биле негелеткен. Чик эртенги картофельдин улуг дүжүдүн ол өстүрүп турар.

— Сибириниң байдаларына картофельдин бедик дүжүдүн өстүрүп шыдаар бис! — деп, «Безруковский» совхозтун зооночуу Алексей Нугулкин ол совхозтун ажил-ишчилериниң хураалына меделген.

Алексейниң зоонозу 330 гектар черге картофельди дээр арготехниктиң хуузаларда олутуру болгаш гектар бүрүзүндө 150 центнерин (планы 110 центнер) алырын хүлээнин. Зенода «ДТ-54», «Беларусь» тракторлар, картофель олутуру машиналар бар. Механизаторлар агроном-биле сүмөлөшчү, гектар бүрүзүгү үш центнер калык болгаш бир центнер эвэт чөмшүкчилериниң төгерин шийитирлээн.

Картофельчер хүлээлгезин күүсеткиш пландан ажырган продукцияның центнер бүрүзүндө безин 1 рубль 20 копейка немелде телевизорни алырын санап көргөнгөн.

Допчузу-биле

Кырганынны дөткөөн

Бистин «Чымчак алдын» дөткөөнү «Чыраа-Бажы» совхозтун бөлүс кырганынны — Куулар Мажырыныч, Куулар Хандыбай, Куулетер Кокур-оол, Куулар Баадам олар ызыны улгата-нында дыйтанып турганнар. Картофельни сорук кийикте хыйгытылар кырганырга күштү кеккен. СЭКП ТК-нын март Пленумунун материалдары-биле танышкан, төрөң совхозтун ажил-ишине бичи-даа бол улуг-хуузу кирип ийик күзү-дин олар илереткенер.

Совхозтун дирекцияны оларга деткивишкан, 280 гектар темээ-диг черин суггары-биле түзү бер-ген. Часкы хүнерде киж бөрүзү тура дүшпейн серек ачылдып тур-ган. Оң түңгелдине хүдүктөн ша-дунуң бирги суггарылазын олар дооскан. Ол черге ам күтүрүз та-рымыр. Чай дүгүзүндө ийя катан суггарган, бир гектардан-на 300 центнер поган массаны алыр сору-ганы кырганын боттарынын мур-нуна салган.

«ЧЫМЧАК АЛДЫН» ДЭЭШ

Чонун «Чымчак алдын» деп алап турары дүк кырганын ам удаас калбаа-биле өгөдөр. Ол чутула кам-паннага белеткеп Каз-Хемин «Ле-нинчи орук» колхозунда организа-цияч чоруп турар. Чангыс ай хейри-нин кыргында чегин Боровава су-рун чогуңда тузуп өгөдөн. Май 20-ге чедер оң тузуп доостур. Хой чуту оларын ийя база тургускан.

Колхозтун электриги Виктор Ло-гинов кыргыда агрегатин бүтүн бештерден 24 агрегаттың халырын чидер станок бээр. Кыргычлар боттарынын ачылдып тургуч амгыдагында билдирер.

Бай-Тайга районун «Мурнакчы» колхозунун малчылары өшүктерин каш оңук бурунгар кыргын кы-рган. Эртең өңин иштинде кы-рган өшүктериниң саны 476 чет-кен. Кыргычты 12 агрегат тургуч ачылдып турар. Колхозчулар Өшүк-Саар биле Лопсан-оол хүнде 45—50 өшүкү кыргын четкилишкан, бир багтан-на 740 грамм дүтү ап кел-ген.

Чагаалардан

«Сүт-Хал» совхозтун Ондар Дам-бий-оолдун бригадириниң өшүк бригадасы бо чылды дорт айлары-нын дүгүзүндө аңи түнелдерин че-лип алган. Бригаданы 2282 төрүү өшүктерин 1689-зу төрөң, 1672 аңай алдыган, 2,8 тонна өшүк дү-гүн кыргын алган.

Кадарчыларын аразында малдын чаш төдү медин өстүрүп, хой дү-тү ап турарларын демделгери чуту-ла. Ындыг кадарчыларга О. Билет-пазы, М. Шадырын, О. Чамыр-оолду болгаш өскөктерин-даа хама-рыштырып болур. Серге кадарчыла-рын Чинит-Доржу, Намзырай, Дон-дүк олар бир сергелден 690—700 грамм дүтү алганнар.

Бригаданын малчыны аман эгел-ден чоруда берген. Кышталарга ка-жааларын септелген кымыл, чаа кажаларын тузуп турар.

СЭКП ТК-нын март Пленумунун шийитиргенге сорук кирген мал-чынар моон сонгар төртүр өшүк-дерин чаш төдү бүтүн орукту-руп, хой дүтү кыргын алыр дээш ачылдып туралар.

М. ДАДАР-ООЛ.

Танды районун «Коммунизмни херел» колхозунун төп сүт-баран ферманын ажилдакчылары план-ны соругаларын күүсеп дээш бирги кварталда аңи ачылдынар. Күрүңе он тонна сүт сазар планын 117,7 хуу күүсөткен.

Мурнакчы саанчылар Н. Ленкова дөрт ай дүгүзүндө 403 кг, З. Жуко-ва — 331 кг сүтү саар инек бү-түндө саан алганнар. Бодаа ажаан-чылары А. Кузнецова, М. Кузнецова олар буздаларын ажаала чөм-рөгезин аңи организастан, дөрт ай иштинде чангыс-даа хорамча бол-дурбааннар.

Коммунист күш-ажылды Фер-мазы деп атты чедип алыр дээш демикшип турар бо ферманын ажил-ишчилерин бирги кварталда аңи күрүзүлдерин чедип алгаш, колхоз-тун фермалар аразыга шалынар ту-гун чаалап алган болгаш 40 рубль-биле шапкатын. Ийик кварталда оон-даа өңи түнелдерин чедип ап, Кызыл туугу саабас дөш ферманын коллективни күжүңишкен ажил-лап туралар.

С. ТОЮН.

Индияның премьер-министри Москвада

ИНДИЯНЫН ЭЛЧИН ЧЕРИНГЕ ЭРТЕНГИ ШАЙЛАЛГА

Май 13-те Индияны элчин че-ринге Индияны премьер-министри Лал Бахадур Шастри эртенги шай-лаалгын тургускан.

Эртенги шайлаалга совет тала-дан А. Н. Косыгин, К. Т. Мауэр, Д. С. Подлесный, А. Н. Шелепин болгаш өскөдөр-да олурушкан.

Индий таладан дүшкын херек-тер министри Сварна Сингх, нацио-нал план комиссиянын даргазы-нын ораакчысы Ашока Мехта бол-гаш өскөдөр-да бар болган.

Лал Бахадур Шастри аалчыла-рын мурунгу чүе чутаалаан. Оң дараазында СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин чүе чутаалаан. Оларны чутааны улуг кичаңгей-биле лыңзыан бол-гаш адыш чаксаашкыны каш уза-узе кирди турган.

(СЭТА).

Кремльге ужуражышкын

Май 13-те Кремльге СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин Индияны премьер-министри Лал Бахадур Шастри-биле беседа кылган.

Найраатты байдалга эртең бе-седанын үезинде совет-индий хары-лааларын улам ийик хөгжүлдерин айтырылганын талашы-биле, савал-оолдарын аңи сөткүлгүлү-дү болган.

(СЭТА).

Чоннун амьдырал хандырылгазы

Бистин республиканын үлөтүр бүүдүрүлгелери чеди чылдын сөөлүгү чылдын бирги кварталынын күрүңе чедип чыгынып күүсеткен. Эртең чылдын ол үезинге бодалар продукцияны 21 хуу хыйгу бүүдүрүп үлдүргөнгөн. Оон иштинде калбаа хергелелдин продуктуларын бүү-дүрүп турар бүүдүрүлгелер — районнар-да үлөтүр комбинаттарын кам-лыктары база аңи ачылдынар. Оон-биле хергелелдер ажилчы чо-нарнын амьдырал хандырылгазын бараан бооп ачылдып турар кам-лык районнарда үлөтүр комбинат-тарын, коммуна-хандырылга ала-бан черлеринин ажилчы улуг чет-пестер ам-даа чайлаштыркан, олар боттарынын ачылдып турар де-вик-здеринде ажилчы чоңарнын хер-гелелдерин чедир хандырай тур-барлар. Ылангыч малчыларга ийя-бай көкүл чорутууга эптин. Чик, бичиг, чараш э-херексел аймаан кымыл үндүрерин районнарда үлө-түр комбинаттары, республиканын чурт үлөтүрүмүч өргөлели. Ком-мунал ажил-агый министрствозу мынчага чедир шийитирлээн турар. Калбаа хергелелдин бараанарын бүү-дүрүп турар бүүдүрүлгелерин үндү-рүп продукциянын шыныры кузу, өртөз улуг. Чикээ, табуретканын са-дар өртөз 1 рубль 80 копейка турда. Бай-Хаактын, Сары-Септин, Току-нук үлөтүр комбинаттарынын кы-мыл табуретканынын бот-үези 2 рубль 40 копейка чедип турар.

Кымылдан эңт комбинатды «Хлеб заводу» үлөтүр комбинат амьдырал продукцияны багыш шынырып кылмышан. Бистин республикада калбаа хер-гелелдин бараанарын бүүдүрүп үлө-түрүп турар бүүдүрүлгелерин продук-циянын шыныры чүге багымыл, өрт-төз чүге улугула деп айтыры база тургустунуп кээрдир. Оон чылда-гааны чиг-эттин шынырында, дер-гик херекселдерин чепсинеде эвес, а чүге мыда ачылдып турар киж-и-лерин ажилга харымсалганын ку-дудуна, бүүдүргелерин иштин ку-лавырларын чедир ачылдып, күш-ажылды чорутуугаларын механизас-тавай турарында. Туранын үлө-түрүп комбинаттары — салык чегинде бүгү ажилдарын хоз-биле кылып ту-рарын айтырга-да четир. Ол хиреле комбинатта салык дараалар 3 чаа машиналар анаа тургузлар.

Бо чылдын бирги кварталында бистин республикада 9-райүлөтүр комбинаттары продукция бүүдүрүп үндүрерин планын ассортмент та-лазы-биле күүсөткөнгөн. Оон түн-гелдине олар ажилчы чоңарга дара-алында кылдырган 3,3 мүн. бажы херекселдерин—13,5 мүн. рубль тү-гө чедир бербизир. Оон ийя олар 30 тонна чутуяны, 337 кубометр дү-гө материалды, 738 кубометр аңи-жык тузду организаацияларга чедир бербизир. Эртең чылдын бирги кварталында деңизге рай-үлөтүр комбинаттары бажы херек-селдерин бүүдүрерин 12 хуу эвээж-кен.

Коммунист партия, Совет чазак ажилчы чоңарнын амьдырал хан-дырылгазын улам экижидер дээш хүн буру сагыш човал турда, кал-баа хергелелдин бараанарын бүү-дүрерин эвээжкен амьдырал хан-ды-

рылга бүүдүрүлгелеринин удурткучу-лары, оларда хой-ниги организа-циялар хүлээлгезин багыш күүсөдүп ту-рарын минин, оон чогуур түнелде үндүрүп, ажилчынын темпизин дүр-гөдөдүп, эки шынарлыг, бичиг, ча-рас продукцияны хоорайларын, ка-дзын ажилчы чоңарына хойну бүүдүрүп бээр дээш эки ачылдылар ам кол чүгү болуп турар.

Чазаканын, Туранын болгаш Са-ры-Септин үлөтүр комбинаттары кады чоңук ийя-хейи септеп, да-арал бээрде, суурларын, малчынар-нын бригадаларын, фермаларын ке-зин чораша хүдөз ап турда, Кызыл хоорайнын үлөтүр комбинатды оңу кылбайн турар деп, ажилчы чоңар-нын талазында чөптүр шүтүмчүлөп турар.

Тыва автономгелет биле харыла-да эргелелин талазында ылангыч ка-ды чурттакчыларын негелдес-терин хандырылгыча дика четпес ки-чээгэй салып турар. Оон улам-ын аңи ажилчы чоңарын ийя-бээр аргыжылганын автобус шийтээш-кин-биле хандырып турарында чет-пестер дугайында негелде-хоумал-даа бистин редакцияга хойу-биле кээп турар. Бик-Хем районун «Өк» совхозунун Малиновка сүт-баран фермасынын чурттакчыларын авто-бус шийтээшкенин ажилдар дугайында негелдесин мынчага чедир хандырып бербиз. Ажилчы чоңар-нын чатынган сагун, сөтүлүлдерин, оларнын чагаа харымсалганын өй-ша-лаа чедирбиз турар дугайында, ра-дио, телефон чер-черас багыш ачыл-дып турар дугайында республиканын харымсала организаацияларга негелдесер база улуг.

Районнар төптөринде, хоорайларда, ажилчы суурларда чукар бажы-нар, фотографлар, коммунал хан-дырылгазын өскө-дээ чедир ба-гай ачылдып турар дугайында ажилчы чоңар Коммунал ажил-агый министрствозун база чөптүр шүтүм-чүлөп туралар.

Ажилчы чоңарын амьдырал хан-дырылгазын талазы-биле ачылдып турар бүүдүрүлгелер, оон иштинде районнардын үлөтүр ком-бинаттары, коммуна албан черлери, харымсала, пассажир автотранспорт организаациялары кол кичээгэйи ажилчы чоңарын, ылангыч кады чоңук амьдырал-хандырылгазын экижидер талазы-биле СЭКП об-комунун 3-жи пленумунун ший-тир амьдыралга боттандырылгыча улааныларын чутула.

СЭКП-нин хоорай, районнар комитеттери болгаш райкукумар амьдырал хандырылга организа-цияларын ажилчы хүн бүрүнүн кон-тролюнга ап, ажилчы чоңарга эр-гекс чутула калбаа хергелелдин ба-раанарын чик эртенгит, эки шы-нарлыг кылдыр улам хыйну бүүдүрүп үндүрер дээш социалисттик чарыш-ты ол бүүдүрүлгелерин ажил-ишчилериниң ортузунга калбартып, оңу боттуту удуртулга-биле хандырып херек.

Коллективтерге партия организа-цияларын организаация ажилчынын деңизин бедидер—социалист ху-дээлгелерин чедипишкен күүсөдү-ринин магадыла болур.

Чер ажылынын культуразын улам экижидер дээш

Тарылгага—чүгле бедик шынар

Тыва АССР-нин колхозтарында болгаш совхозтарында часкы хо-ву ажилдарынын канылар чоруп турарын дугайында «Шынык» корреспондентинин республиканын Көдээ ажил-агый министриниң ораакчызы эш Достак-оол-биле беседа кылган. Корреспон-дентиниң ээзин каш айтырылга-рынга харымсалышкан, эш Дос-так-оол мындай чүлөдөрүн чута-лаан.

Тыванын колхозчулары, сов-хозтарынын ажилчылары болгаш механизаторлары бо чылдын СЭКП ТК-нын март Пленумунун ший-тирлерин күүсөдүп, кады ачыл-агый культуразынын бедик дү-жүттерин өстүрүп алыр дээш улуг көдүрүшкүнүгү ачылдып турар. Мурнуку чылдарда шышак, чер-черин байдалы өөренип көр-бейн, чүгле гектар саны бары-лааппа, каш хонуктарда тарып кааптар чорукту болдурбайн, түс-түс ажил-агыйлар тарылгалар-нын тургузуун азе көрүп, түс-черин бойдус байдаларында таарыштыр чорудуп, ылангыч суггарылгаже улуг кичээгэйи салып турар.

Бо чылдын тарылга мурнуку суггарылгазын барын талакы рай-ондарынын ажил-агыйларында ба-гай эвээ, чоруп турар. Ам уеде республикада 13 мүн гектар хире чер суггарыткан. Оон иштинде Барыин-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем райондарын ажил-агыйлары ийи-ийи мүн гектар ажыгы суггарып алганнар. Барыин-Хемчиктин «Болышев» колхозу шышак часкы суггарыл-ганы организаацияч чорудуп ту-рар ажил-агыйлар бар.

Республикада эрте чажар тараа культуразынын тарылгаларын планын ап 32 хуу күүсөткөнгөн. Оон иштинде Каз-Хем районун «Бурганда», «Октябрь 14 чылы», «Тилетге» колхозтары тараа

культуразынын тарылгазын доозупканнар. Чер айдарылганын-да, чаштырылгада болгаш сугга-рылгада ажил нормизаны ажы-күүсөдүп турар мурнакчылар ажил-агыйларда кайы хей.

Бедик дүжүтү өстүрүп алыры-ны болдунар арга-хемчеглерин ажилдарын чоп аажок ораал-данды.

Урезин белеткеленин ажылы эртенги күзүн, дүжүт ажаал алышынынын оон дарый эгес-дөз, часкы тарылганын эгезинге чедир хөлөп келген. Ылангыч-даа чандык районнарда, ажил-агый-ларда урезиниң шыныры тарылганын амыл-нат-тузү үе-зинге келгеш, дүжүтүзүниң ай-тыртыны көдүрбөс аргажок апар-ган. Эриш, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем райондарда тараа культу-разынын урезиниңиңиң 42—48 хуузу. Танды районун—30 хуузу ам-даа чажар шынырыга чет-пес. Колхозунда бөктүг болуп турар.

Танды районда эи тараалан ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

Танды районун ажил-агый болур «Тилетге» сов-хоз бо чылдын чер ажилчынын бедик культуразынын сорузуп болур ат дээш демикшип, эгезил деп, инициативаны көдүрүп үндүргөн. Ылангыч-даа ук совхозта амыл байдал чер ажилчынын бедик культуразынын негелдесеринге дүшпейн турар. Ылангыч мы-д урезиниңиң 48 хуузу чажар шы-нырыга чөптүг болуп турар.

ЭКИ СУГГАРЗЫҢЗА—ЭЛБЕК ДҮЖҮТТҮ АЛГАНЫҢ ОЛ

Кандыг черден эки дүжүт алырыл?

Агаар-бодустан кандыг-даа байдалында эки дүжүт кайы черден алырыл? Бистиң байдалымыска суггартыг черден эки дүжүт алыр деп хары черде шик болур. Бистиң «Барлык» совхозун Бижиктин-Хая салырынын сөөгү чыдаарла суггартыг черден дүжүт ап, а суггартык черлерден барык дүжүт алабын келген бо дугайын баамтап турар. 1964 чылда суггартык черлерге арыг үрөзүн чашкаш, күзүн үрөзүн шаа безин четпес, бокс-тут тараа алганмыс мансаа хереч болур.

Бо байдала өөрөңгө көргөш, СЭКП ТК-ның март Пленумунун шиктирилген дүжүтүр. 1965 чылда тарылганын кол нурууун суггартыг черлерге чорудар деп шиктирилген бис. Эрткен чылын 1900 ганы суггартыг турган, чак болгаш чай дүргүзүндө 2100 ганы суггартыг бис. Бо чылын 3600 га шиктирилген деп шиктирилген, апрель 1-ден бээр 1400 га ажыгы суггартыг бис. Суггартыг чердин чыгыш бурзунда 18 центнер тарыны алган бистиң суггартыгчыларын алган оналдырган ол.

Суггартыгга 38 кижи 11 энео болуп алган ажилдап турар. Суггартыгга энеоларын ажилынын түнелдерин беш хонуктап үн-

Барлыктын тараалы шөдүн өрү чоктаптарга, мында-мында демир-хүрөк туткан, резина индиктиг кижилерге бола ужуражыр. Ол дээрже «Барлык» совхозун, «Большевик» колхозун көдөз ажыл-агый культураларын бекдик дүжүтүп алыры дээш демисежип турар суггартыгчылар-дыр.

Барыны-Хемчик районун ажыл-агыйлары бо чылын суггартыгалыг черлерин бүрүн суггартып тарым деп сорулга сал-

ган. Ынчангаш бо үедө Барлыктын суггартыг системанын бүгү шөдөринде чаксы суггартыгга изиг-түдүк чоруп турар. Ам баштай суггартыгчылар черлерин андаргаш, тарааны чажып турар.

«Барлык» совхозун болгаш «Большевик» колхозун шөдөринде суггартыгга ажылынын канчаар чоруп турарын номчукчуларга «Шынның» бо арны дыннадып турар.

ДИЛИНДЕКТЕРНИ ТУРГУЗАР

СЭКП ТК-ның март Пленуму көдөз ажыл-агый продуктуларын бүдүрүп болгаш күрүңгө салар, база оларга сатып алыр өртөктерин бекдик талазы-биле көдөз ажыл-агыйнын ажыл-ишчилеринин тургунга тодартып сорулгаарын тургускан. Партия биле чыдактын ап чорудуп турар хемчеглери болза, көдөз ажыл-агый культураларын колхозтар болгаш совхозтар боттарынын шөдөрине канчаар таарыштыр таарып өстүрерин боттары баш билип шиктирилээр арганы берген. Оон иңай материалдыг сорулгады бекдиктерин хемчеглери база чорудуп турар.

Бо бүгү болза ботунга онаашкан шөдөрине канчаар ажилдаа бекдик дүжүтүп ап болурд дээр дугайында механизаторларын, таракжыларын икейкейлиг көдүргөн. Манса Барыны-Хемчик районун ажыл-агыйлары бо чылын суггартыггаже кажангызында-даа артык күштү салып турар херечи болур. Районун ажил-агыйлары бо чылын суггартыг черлерге 8000 га көдөз ажыл-агый культураларын тарым. Оң иштинде 5370 га «Барлык» совхозка онаажыр.

Ажыл-агыйларда суггартыгчыларын энеоларын тургусулаан бол-

гаш суггартыгга чугула херекселдерин, механизаторларын бекдиктерин, «Большевик» колхоз, «Барлык», «Шекпээр» совхозтар-тарыга мурнуун суггартыгаларын марттын төңүзүндө-де агай бергенер, «Большевик» колхозта суггартыгаларын көчүтүп өргөндөстөткөн. Ында суггартыгга чорутуу 1200 га черин 80 хуу хирей ам суггартыгалар.

Дилиндектер айы-биле арыктап суггартып чорук суггартыгаларын шиктирилээр бекдиктер. «Барлык» совхозка 500 га черин күзү үедө ыңчаар бекдиктер турган. Иңчалаа-даа бо чылын чангыс-даа гектар черин дилиндек кылдыр үзө тыртпаан. Ол ажыл-агый дилиндек тургузар 8 хемчеглери сатып алган болза-даа, оларнын чангыс-даа ажилдаа-даа турар. Совхозун директору эш Макалский тракторлар черишпес деп чыдаганаан, черин дилиндектерге үзүп алгаш суггартып ыңчаар чугула хемчегден бар-шаа-биле ойталап турар.

Мында хензиг шын база бар-ла. Черин дилиндектер кылдыр үзөргө болгаш тур суггартыгга четкилерин дилиндектерге, культивация чорударына артык ажил чорудары негетинер. Моңо ужурунда «Барлык» совхозка чаттыкчап туугула тракторларын көвүдери аргажок чугула. Иңчалаа-даа бар тракторларын шын ажилдап, дилиндек тургузар херекселдин ийн тракторну тус-



Донгак Бора-Хөвөвич Байыр—«Большевик» колхозун суггартыгчыларын эң улут намыс болгаш пенсионер. Оон хары ам 67. Ол чеди чылын эгизинде бээр суггартыгга ажилын чорудуп келген болгаш бо чылын база-ла суггартышкан.

Колхозун баштаар чери 25 харлыг анык суггартыгчы коммунист Куулар Маймы ол хоочун суггартыгчы-биле кады ажилдаган. Олар 50 гектар онагыл черин чаксы суггартыгаларын доозуп алганнар—Алызында тараачын кижини олгу болгаш, көчүтүп-ла ажилдаар эр-ди бо—деп, Байыр ирей чаманда анык суггартыгчызын мактап чугаалады.

Пенсионер Д. Байырын хун бүрү хүүрек туткан, чер суггартып турарын көргөн кижини сеткил канчап өөрүсө боор, оон үзгөчү-чакты канчап албас боор.

ЧУРУКТА: арык-буганын суу өске кулакче бадырар дээш калбак демир шикти Д. Байыр дуй салырга, оон кымынче эжи доурак эжиб тур.

Фото С. ФЕОКТИСТОВУУ.

Хамык ужур шынарында

Бистиң колхозта суггартыгга энеолууну кижигинерин ийн-ийн кылдыр үзүп тургусулаш, бир киж 25 га черин суггартып онаалдыган берген. Ынчангаш ийн киж 50 га черден бекдик дүжүтүп алыр дээш чаксы-даа, чайы-даа суггартыгалары чорудар.

СЭКП ТК-ның март Пленумунун доктаалын күзүсүдүп, бекдик дүжүтүп чеди алдырыга суггартыгга онза чугула болур. Бис Саая Маныш биле ийилээ апрель 5-тен бээр чүзү аңгы ганы суггартыгга. Бодуустун онагыл 50 га черини баштай суггартыгалар. Оун ам трактористер аңдарып, чажарыга бектей бергенер.

Ийн киж 3 ганы суггартып нормалыг. Бистер чамдык хүнерде 4-5 га чедир суггартып турдуусу. Суггартыгалары эгелден хүнүвүстен бээр бир-даа хун анаа эрттирбей, эртенгини чеди шактан орай келжөз чедир суггартып келди.

Колхозун суггартыгчыларын мурнуна салдынтан кол сорулга—суггартыгаларын бекдик шынары болур. Колхозун баштаар чери суггартыгга.

рылганын шынарын ыңчаар тускай комиссияны тургускан. Ол комиссия хүнде суггартып черин хынап көрүп, бир эвес суг алабын барган чер бар болза, ол дораан актынын тургузар болгаш чедир суггартып.

Мындыг хыналаны чайгы суггартыгга үзүндө база уламчылаар. Суггартыгаларын шынарындан дүжүт дыка хамааржыр. Бир эвес шокарлаан суггартып болза, үнүштер бир-деки эвес бооп, чигил, бышканын, үзүн, кыска сыгыт тараа оон үнөр. Ол чорук дүжүтүп куулаар болгай. Суггартыгаларын шынары дээш демиселди чайгы суггартыгга үзүндө оналган чорудар ужурут. Колхозун суггартыгчыларын бо чылын суггартыг черлерге гектар бүрүзүндө 18 центнерден эвеш эвеш дүжүтүп алыр сорулгадан салган. Бистер бодууска онаашкан участюгустан иңдиг дүжүтүп өстүрүп алыр дээш ажилдап турар бис. Моңу чедир алыр дээш чайгы суггартыгаларын ийнден эвеш эвеш катап чорудар бис.

Х. НОМБУ.

«Большевик» колхозун суггартыгчызы.

Суггартыгаларын ийги үези

Бистиң «Барлык» совхозун Бижиктин-Хая салырынын трактор-хоу бригадалы бо чылын суггартыггаже улут кичээнегил салып, суггартыгчыларын тус-тус энеолар кылдыр үзүсүлөш, суггартыггаже бурун хандырган.

Мая энеолон дөрт киж ийн үзүп алгаш, суггартып турар бис. Кажан, апрель 6-да, чайынды суггартып кээр, суггартыгаларын эгелден бис. Иңчан бо чер харлыг турган. Ам 130 га чедир суггартыгга. Оон 90 ганынга кукуруза, эскейнегил кызыл-тас тарым.

Тараа культураларын гектар бүрүзүндө 15 центнер дүжүтүп, кукурузанын ногаан массазын 300—350 центнери алыр—бис.

тиң суггартыгчыларга беринген онаалды мындыг. Иңчаарга бистиң энео 90 га кукуруза тарым шөдү шүтүлүшүлөш алган болгаш чайгы үеде ийнден эвеш эвеш катап суггартып.

Үнүштер чок болганда, чаксы суггартыгаларын канчаар-даа чедир суггартып болур, а чайгы суггартыгга үезинде чаа өзүп олурган үнүштерин канчаар чүзө болганда, иңчан көчүтүп овалыччалыг болуру чугула. Бир эвеш үнүштерин чедир суггартыгга болза, олар өңк-деликатг үнүп, дүжүтүп куулаатканы ол. Иңчангаш чайгы суггартыгаларын канчаар чорутса өңк, суггартып черге канчаар бадырар аңи чет-

чил бадарыл, кайы черлерге немеле арыктарын тургузуп алыр дээрин чаксы суггартыгга үезинде болуп алыр ужурут.

Бистиң алган хулаагелестик күзүсүдүп ам чайгы суггартыгаларын канчаар чорударында кол хамааржыр. Ам үеде чаксы суггартыгга барык сөөлүрүп турар бо. Ол болза суггартыгаларын бири үези. А чайгы суггартыгга дээрже суггартыгаларын ийги, өңи шиктирилген үези болур. Бистиң сорулгамыс чайгы суггартыгаларын эң шынары чорудары болур.

С. БАН-НАРА,

суггартыгга энеолуун удуруткучу.



Барыны-Хемчик районун «Большевик» колхозу бо чылын суггартыгга энеолууну кижигинерин ийн-ийн кылдыр үзүп тургусулаш, бир суггартыгга-ла 25 га норманы берген. Ынчангаш ийн киж бир участюкта 50 га черин чаксы, чайгы суггартыгаларын бүрүн харылаар.

Суггартыгчыларын харысалагын болгаш ажылынын шынарын бекдиктер, анза үчүтү шын тургузар сорулга биле Суггартыгчылар паспортун тургускан, суггартыгчы бүрүзүгө тыыскаан. Ол паспортта «таралга мурнуун суггартыгга» деп баштайт ийн арында: суггартыгчынын ат фамилиясын, тарым культураларын, шөдүгү

хемчеглери, алыр дүжүтүп, бижыгалаан чепсек-чиркелди, суггартыгчынын күзүсүдүп болгаш шынарын бижир кыскартып бар. Дараазында арынары таралга соолаа бирги, ийнги суггартыгалы база ыңчаар бүртүрүр.

ЧУРУКТА: колхозун кол агроному А. Тыкеевтин (солгай талзында) суггартыгга энеолууну удуруткучу, суггартыгчы С. Сюрюнге суггартыгчылар паспортун тыксып турары. Оң талзында хоу бригадалынын бригадир Х. Шагдыр-оол.

Сызу М. ЛЮНДУПУУ.

Фото С. ФЕОКТИСТОВУУ.

ШЫН

Суггартыг черлерин чөп ажыглаар

«Барлык» совхозун Аксы-Барлык салыры бо чылын бүгү тарылганы суггартыг черлерге чорудар сорулгадан салган. Гектар бүрүзүндө 15 центнерден эвеш эвеш дүжүтүп алыр.

Бо сорулгадан чедип алыры-биле салырга суггартыгга бригадалы тургускан, суггартыгчыларын 7 энео кылдыр үзкөн. Тус-түс энеолар боттарында хулаагелестерин база алгылдаан.

СЭКП ТК-ның март Пленумунун шиктирилген сорул кырген суггартыгчылар бо чылын улут көдүрүп-дүжүтүп-биле ажилдап, суггартыгаларын бүрүн ажилдап, боттарынын участюктарында бичин-даа кургак чорутууларын оралдажып турарлар.

Иңчалаа-даа бистиң таракжыларын күзүп турар сорулгадан Барлыктын ижне-пердиги өзү-биле кылган суггартыгга черлеринин таракжыларын турары хараалыг. Ол буганын салырынын энеолорунда суггартыгчыларын байдалын өөрөңгө көрүп кылган деп чүзүп суггартыгчылар чугаалааш турар.

Оон кол-кол четкестерин алыр чамалыг: бирээ, Барлык шөдү дээрже дески эвеш, өңк-чигил, салыг даштыг, элениннен чак хер-

чүзүпүтүр болгай. Иңдиг турда, буганы ийн метр ажыр ханы казып, хөрүнүнү суггартып казып эрттиркен. Ийн метрден ийналарга, салыг эленин таваржып, суггартыг чамдызын чер иштинче сиңип кире боор.

Ийнге, тыва улус буганы черин дөң, ийгыл айдын эдери казып, кандыг-даа черин суггартып чедир суггартып ап чорган. Барлыктын эңчаар көстүп чыдар. Ам инженеринг өзү-биле кылган бо буганы черин айы-биле эдери, сан дөң кылган. Ийн, үш чүс метр сангыз ажилдап, дуглап турар кулактар кылган каан. Оларнын аразында шөдөрүн суггартыгга, кол буганын кымын-биле немеле бугалар үнүрер. Иңчаарга кол буганы дөң кылган төдө, немеле бугалар база дөң болур. Анза дөң черлер таваржы бээрде оңа суггартып дөң үнүрер, дөң кылган түрүп бээр ийгилер. Иңчалаа чамдык кулактарын аразында үш бугуну черлер суггартыгчылар артып каар алар. Чамдык черлерде мичаар артып каар черлер гектар чыган болгудар. Чызын, чайын суггартыгчылар ужурунда ол черлерден тараа канчап үнөрү?

Дөңтө, салырынын кызыл-тас таракжыларын ажилдап турар 9-тап 16 чедир дугаларыг бугаларын күзүп бир секундта суггартып дүргө 600 метр кылдыр инженеринг өзү-биле санал кылган турган болза, херек кымында чүтө 200—300 метрин арай боорда ажилдап, суггартыг чамдызын черге сиңип кирип, ажилдагынын ийн турар.

Беште, бугаларын үзүп 3—7 километр болуп турда, оларнын кол кечер черлеринге көвүртүлөр кылбаан. Оң ужурунда көдөз ажил-агый машиналарын бир участюкта өске участюкта аппараты ажилдадырда, ол бугаларын ужуңе дески-нер, өңк өртөргө хей шак-үңи өрттирер ужурга таваржып турар бис.

Бо Барлык шөдүнде инженеринг өзү-биле кылган турар 30 ажит суггартыгга бугаларын төлөвлөп бистиң шөдүстүгү байдалында таваржып, бир-деки өргү шөдүт Назархан шикти черлерге таваржы боор деп бодар мен.

Бо байдалдарын өөрөңгө көрүп, чамдык чүдүлдерин эде кылдыр чугула. Илалыга республиканын суггартыгчы черинден манса боттук киржилгени кыла чорут. Ам-да чаа бугаларын казып турар болганда, таракжыларын практика кырынга көргөш, кирип турар саналарын оларын көрө чорут.

Биске кол сорулга болза суггартыг черлерин чөп ажыглаары, суггартыгчыларын бүрүн ажитыг кылдыр чарыгдары болур.

М. ШОЖУНА,

Аксы-Барлык салыры гидротехник.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-ИШЧИНИН КҮШ-АЖЫЛЫН, КАДЫН КАМГАЛААР

Чонун кадым камгалаар болгаш үргүчү ажылдар, күш-ажылга таарымчалыг байдалды тургузар дугайында доктаамал сагым салыры СЭКП-нин Программасы бистерден негеп турар. Партия болгаш күрүне ол кемчелерге акша-хөрөнгөлери үргүчү тускайлап берип келген. Чүгдө сөөлү беш чыл иштинде коллективти көрөдүрүз 3,5 мил. дини ажыг рубльди күш-ажыл камгалалына күрүне үндүргөн. Бистин республикамыстын көдө ажыл-агый бүдүрүлгесинде кадыкшыга кемчелеринге эртек чылын төртөн муң ажыг рубль чарыдаптыган.

Күрүненин шак мындг дууламчызын ажылдаптыган, күш-ажыл камгалалын экижидер кемчелерин күөсетиптиган, бистин республикамыстын советтарындын, «Сельхозтехника» салбырларындын, тараа хүлөп алып пункттарындын коллективтерин чакыл ак түңдөлгөдүн чедип алган. Оң чыккы кылдыр «Барлык» советтук (директор эш Макалде-ский, ажылчын комитет даргазы эш Чылаа-оол), «Чыраа-Бахы» советтук (директор эш Аржаалай, ажылчын комитет даргазы эш Ба-ймыскал), «Күш-ажылдын хостуу», «Х Улуг хурал» колхозтарын (дирек-тары эштер Ануфриев, Шогжал) алып болур. Ол ажыл-агыйларга бүдүрүгө чорудууларын үнөлдө бертик-бежел болур чорук барык-ла чок болган. Бүдүрүгө күш-ажыл-дын айыл чок чорун чылдаган талазы-биле ажыг «Шекпэр» совет-тук, «Сельхозтехника» Тес-Хем салбырында болган көдө ажыл-

агый бүдүрүлгесинин өскө-дээ чам-дык коллективтеринде экиженил демдегдери чутуу.

Ыччалаа-дээ бүдүрүгө күш-ажылдын айыл чок чорун хан-дыр талазы-биле ажыл бистин республикамыстын көдөзүнүн бүт-түл чедеринде экиженил дээни ол эвес. Чептертер хей. Көдө ажыл-агый бүдүрүлгесинде бертик-бежел болур чорукту саны ийгили-биле ам-дээ эвээр. 1964 чылда бертик-бежел болган чоруктуу та-мыннан 3709 кижи-ажыл-хүнүндө когаран бис.

«Элегес», «Төзөл», «Межегей», «УТКА 25 чылы», «Тес-Хем» совет-тар, Тыванын көдө ажыл-агый дуржулга станциязында, «Сельхоз-техника» Сарыг-Сеп, Улуг-Хем, Ганды салбырларынды күш-ажыл камгалалын экижидер талазы-биле кемчелер чептес чоруп турарын ай-тыр керек. Бүдүрүгө чорудууларын үнөлдө бертик-бежел болур чоруктуу кол үнү турар чылдаган-ны болза, техниканын айыл чок чорун хандырамын негеделерин күөсетипти турарында. Чамдык ажыл-агыйларын үндүртүчүлүгү техника башкарычыне 18 хар чеп-төө, элөөд оолдарын кирип, алар-га чедир деритинген, үрелди болгаш чорудар айылдыг маши-наларын хүлөдүп турар.

Септелге мастерскаларынды, сут-баран фермаларын турар чедер-инде вентиляция чок, станоктарын, ажылдап турар механизмдерин бол-

гаш машиналарын долгандыр камга-лап тургуспап болуурлар. Сут ил-ди, мал чечнери чыччалы хайыр-дырдыр турар чедерде контрол-демчээл херекселери чок. Машина-ларын эдилел чурумун үрээр, ле-риг-херекселерин болгаш техника-нын айылдыг чорун болдуур чо-руктар колдуунда-ла ол чылдаган-нардан тынчтып турар.

Чамдык колхозтарын болгаш сов-хозтарын хову турлагарында, мал ажылынын фермаларында, септелге мастерскаларынды чунар бажынар, чунар демирлер болган аржылы, са-ван чок. Ажылчыларын тускай хей-биле, амы-бот камгалалын херекселери-биле хандырапты тур-ар фактылар-биле чедер канчап эртежерил? Илангы «Элегес», «На-бырал», «УТКА 25 чылы» совет-тарын директорларынды күш-ажыл камгалалындын айтырылгын-не кичээлги салырын ажылчылар-ныч негеп турары чедер чөптүг. Күш-ажылга айыл чок болгаш таар-ымчалыг чорукту тургузары, ажыл-чыларын шы даштаптыган орга-низастаары — күш-ажылдыг бүдү-рүчүлүгү улам беизилерин ула-т ула-тталыг дээрин ол ажыл-агыйларын үндүртүчүлүгү биле чөптүг. Профвелединин ажылчын комитеттери, көдө ажыл-агый ажылдакчыларын профвелед об-ком (даргазы эш С. Д. Киров) кө-дөзүн ажыл-ишчилерин күш-ажыл камгалалын экижидер кемчел-ерин боттарынын шугуму-биле ба-за чорудар ужурап. Ажылчылар-нын күш-ажылыга таарымчалыг

байдалын тургузар, күш-ажыл чо-рудууларын үнөлдө оларын аар-ым-аржылы, бертин-бежелер чо-руун болдуур дээ, көдө ажыл-агый бүдүрүлгесинин профвелед ор-ганизацияларын үндүртүчүлүгү бир дөмөй харымсалгалыг болур.

Индг төлөдө, бо талазы-биле боттук ажылдарын чорудар, бирг-эчелдө ажылчыларын күш-ажыл камгалалындын талазы-биле негеделерин хандырап, бүдүрүгө бедик култура дөш социалыг чарыктыг организациялар, техниканын айыл чок чорун хандырамыга дуулап көсү агитациянын негепте-ри, ол талазы-биле кабинеттери, кылды бажынарын тургузар, тех-никаын айыл чок чорун хандыра-мын чорук-чурмунга болган не-геделеринде ажылчыларын өрө-дир керек.

Бо хүнерде чакып хову ажыл-дыр калбаа-биле чоруп турар. Ило-хемикаттар, гербицидтер болгаш ми-нералдыг кемичилдигелер сөөртүп, ажал турар кижилерге камгалал херекселерин ылап-ла бөри чутула.

Көдөзүн ажыл-ишчилерин күш-ажыл камгалалын экижидер ту-лум-на, көдө ажыл-агый про-дуктарын бүдүрүп көүдүр, СЭКП ТК-нын март Пленумун шит-пилерин чедиптигиде хууселери-ге киж ботурун күш-ажылдыг салымшыкы улам эер.

И. КАЛИНИН,
областк профвеледлер чөвүлдинин кол техниктиг инспектор.

Москва метрополитени — 30 чыл болган

Москваын В. И. Ленин аттыг метрополитени 30 чылын бөгү демдегеп турар. Ол үнүг дургу-зунда оң экспрестери 20 милла-ард кижини сөөрткен.

Ужун чыдарын эгезинде Мос-кваны чартып турары эгезин. Оон эң чутула тургаларын би-рээзи — Москва метрополите-нин тууду турган, оон бирг эл-чез 1935 чылдан май 15-те ажыг-далга кижиге.

Хорайын пассажирлер сөөр-түлгезинде метрону хемчээл үзүктел чокка өзүп турар бол-гаш амы улаа оон 32 хууун эл-чеп турар. Чүгдө 1964 чылда чед-дизин ол транспорту 1 милла-ард 270 миллаон кижин сөөр-ткен. Чамдык хүнерде 4 миллаон чедир кижилерин ол сөөртүп ту-рар.

Наймысал метроуун хөг-жүп турарын темпелерин дугай-да мындыг деенде санна-рында көрүп болур. 1935 чылда оон бирг элчээ 12 станцияларг турган, а оң шугумуну улауу — 11,2 километрден ашпас. Ын-чаарга ам 72 станция ажылдап турар, а чедир иштинин орунуу улауу — 100 километр ашкан. Метроуун шугумун эргэ Мос-кваны кызыгарынын шагала-арте берген, ол шугумун согу, чөөн, муруну-барым чүткере — чаа тургаларын райондарын, мурунда хорай кылды турган чедерге улап чоруп баргыла.

Москваны метроуун туудуун үжун чылдыг дургузунда үзүктел чокка чорудуп келген. Ол тууду дайын чылдарында база соксаваа. Дайын үненин бергелери турга-даа туудуулар айттыгдан хуу-сааларында метро туудуун 3-кү элчезин 7 станцияларын тууду доозуп турган.

Метрополитенин ажылдап тур-арын баштайг чылдарында оон шугумнарга дөрт-дөрт вагоунун 12 эжес составтар аразында үзүктелди 5 минута кылдыр чо-руп турган. Ам болза бир шактын дургузунда чедир чедир вагоун дөртүн эжес составтар манжа-жып турар, мынаарга оларын аразында үзүктелди 90 секунда чедир кызыгар. Амы улаа чаа, улам болбайзырагый автобон-роканы шенеп чоруп турар, ол болза поезидерин аразында үзүктелди 70—75 секунда чедир кызыгар аргам бээр.

Шимчээшкенин дүрген база өскерлген. Моон мурунда ол болза шакта 75 километрден аш-пай турган болза, ам чаа кон-струкциянын вагоунары шакта 90 километр чедир дүрген манжал турар. Баштайг улаа «Советский» станциядан «Дмитрий Гро-мкий» аттыг паркы» станцияга чедир поезд 22 минутада чоруп турган. Ам ол хемчээлд 14,4 ми-нутада артып турар. Келер улаа

улам дүрген-биле манжаар ваго-нар шугумнарга улаа. Оларын дүрген манжаары шакта 110 кило-метр чедер.

Метрополитенин ажылын улам болбайзырагыйжыларын чаа техника чутула ролду ойнаар. Хей саным яны-бүрү механиз-мер болган автоматтар поезид-лерин үзүктел чокка манжаарын, эскалаторларын ажылын, медез системанын, электри хандырыл-гын хандырып турар. Агаарла-дышкынын күчүлүг тургузуларын тускай таарымчалыг байдалын тургузуп турар, ол чүд дөргө кыл-дын эң-ле соок турга беш кы-лау чыгыгы болган чакын кончут кылда — серин эжн агаарын тур-гузуп турар.

Шимчээшкенин айыл чок бо-лурунун үндизин — оруктуң ур-ел чок, эң болурунда. Ынчаарга оң хынаары болган харым-дала урел бергенде оң элери — ол дээрге поезидер депозитарны дү-не чоругулай баарга кылдыр, де-некини каш шактарын ажыл болур. Ол сорулгага шыны кон-ролору — улаурунун ажылдап турар. Оон дуулазы-биле чүгдө дөмөй оруктарда эвес, харым шим-чег составтын дугайларында эл-чеп дээ үрелдизилерини шим-килдир чокка тып алыр. Бо ар-га болза хыналдын чүгдө дүр-гедип, оң эң-ле медезидин ханды-рап чүгдө эвес, харым хей камналган — чылда 200 муң хире рубльда база берип турар.

Москва метроуунда өскө-дээ чаа чүдлер бар. Ам шугумнарын бирээинде электоронут саналга тургузуулары-биле дээрин каш со-стаа ажылдап чоруп турар. Поез-идер автомашинист башкарып чо-руур дээрин пассажир эскербе-дээ. Ол тургузулар өскө-дээ шу-гумнарга калбаа-биле негепте-ринген турар үе ырак эес.

1966 чылда база бир радиус — Ждановский 14 километр дүрт-түг шугуму ажылдага кирер. Перспективаны алдыга — Кали-нин радиусу турар.

Келер үнени чурттапчыларын таарымчалыг транспорту-биле хан-дырары — бистин сорулгамыс. Метрополитенин туудуучулары 1970 чылга чедир дөртөн километр хире чаа шугумнарын кызып кы-лар, оларын колдуунда-ла кылдыг районнарга болгаш массалыг курталга туудуучу чедеринге чорудар. Москва метрополите-нин дирекциясында даштын аалчылар — херенгитен кижилер, туркстер, парадга төлөөл-келери яны-бүрү айтырылгын бо-ла салып тургузар. Чокта чаа «Нью-Йорк таймс» солунун корреспондентини менээ чедип келген. Метроуун станцияларында болгаш вагоунарында үлөгерин ары-шешер чорук канлыг арга-биле чедир алдынын турар чүгдө дээрин ол сонугуураа. Тоннель-дерин, чедир иштинин болгаш да-штын балгастарын дүвек шакта чуп, арыдап турар хей, саным машиналарын дугайлында ажаа чутула берген мен, а ол маши-наларда кижилер ажылдап турар болгай. Мэнд харымга америка-чы ханжандык мыкш болду. Ол дээрге метрога барып чартык хүи иштине чоруп, ол-бо талазы ар-гып турган, чамдык-дээ чедер, бе-зин чалаларда олапкан талазы сазымын беизин көрбөз. «Моно канчап чедир алдынар, торган тургаш бе?» деп ол менден ай-тырган.

Чок — деп мен харым-да-ым — Тесе торгаларын систе-мазы чок. Метрополитенин сис-темазы болгаш хир кылдыр хору-галдан бижикти беизин көрбөс килер. Ындыг сагындыр чокка беизин чангыс-дээ пассажир — ол москвалык-дээ, өскөдөргө келген-дээ дикжи — чуруну чедер ур-ес. Метрополитенин ажылдап турар киж ботуру оң эңи мен кылдыр болуп болган, оон-биле чоргаларын турар болган оон ары-шешерин дугайлында бо-хуну бажымында дег сагым салыр. Совет кижилерин мөзүм илдыг, оларын култура денелерин бе-дин мидь баш алереп турар.

Ужун чыл бурунгаар, чедир иш-тинин станцияларында баштайг поезидер манжал үнүп турар ула-де Москваны метрополитени чуртка кара чангыс турган. Ам бөгүн мурута оон «сөөр» база бар апаргалар чедир иштинин тран-спорту Ленинградта, Киевте, тур-гускан, Тбилисде болган Бакуда тууду турар.

В. И. А. ФАЛДОВСКИЙ,
Метрополитенин кол инженер.
(Парадагың чаа чүдлер агайлыгы).

Эргелелдин баланс комиссиясында

Чөөн-Хемчик районун көдө ажыл-агый эргелелдин баланс комиссия-зында хуралы «Сут-Хал» советтук төвөгө болуп эртек. Советтук ажыл-ишчилер 1964 ажыл-агый чылын канчап эртергеннин түн-келдерин сайгарып чуталашкан.

Совет директор эш Соловьевтук болгаш тускай эртергендерин илет-керлерин алдыга, эртерген ажыл-агый чылында көдө ажыл-агый про-дуктарын бүдүрүп болган саар база сак-хө байдалын экижидер та-лазы-биле бо ажыл-агый чамдык эки түңдөлгөдүн чедип алган. Күрүнеге ыт салырын нити планын 100,5 тараа саарын 119,6 хуу күөсеткен. Суттук бот-чечин 18 хуу чиптеткен, оң бүдүрүгө ча-

рыгдаларын 2125 рубльге эвээр-жеткен. Ажыл-агый чүгдө бо продук-тардан эртек чылын 57,4 муң ак-ша оруганы кирип алган болгаш советтук экономика элөөн би-жыккан. Ол мыкш күш-ажылдын нормализацияны мурунку байдал-дан экижидип, шалың фондларын-дан чамдык камналгаларын чедип алган.

Бо үстүнде демдегелтинген чүд-дө болза, советтук бүгү ажыл-ишчилери боттарынын мурунга са-лан сорулгаларын күөседир дөш кү-женишкенин ажылдаанын долу херечиси болур.

Мында айттыгдан чедиптикер-биле чөргөдөргү бо ажыл-агыйда эртежер болбас чептеринин ам-дээ

барын баланс комиссиясы илереткен. Эртек чылын советх малдын баш санын өстүрүп планын бола малды 93, шөз малды 71,3, ха-ванарын 50,6 хуу кылдыр күөсеткен. Моон ап көргө, төрүү-нуктерин баш саны 1962 чыл-биле деңизерге 20 баш эвээр, а шөз мал мынча 46207 баш турган болза, 1964 чылда 36796 баш кыл-дыр кызыгарган. Нити малдын баш санын өстүрүп көсү хожууш-кында турарында мал ажылдап-алыр продукциянын эвээр бооп ту-рары чедер билингир.

Мадаа мындыг чикекти көргүзүп болур. 1962—63 чылдар үнөлдө бир иштеткен-де чылда ортума-биле 1400 литр сүт сагындып турган бол-за, 1964 чылда чүгдө 795 литрге өвөөжүп турар. Семиртилгеде турар мал бүтүрүндө алыр немелде деки-

паны чедир күөсеттинмей кел-генде күрүнеге («Эт планннга») дуулаган малдык дирг деңизин кол-дуунда ортумактан беизин куду болуп турган. Ам үдө семиртилгеде турар мал советхота чангыс-дээ чок.

СЭКП ТК-нын март Пленумун көдө ажыл-агыйын улам ийик хөг-жүрү талазы-биле шитпилерин боттук ажыл-херекке боттадырар төлөдө, көдө ажыл-агыйын чутула алдыр болур — мал ажылдында мын-дыг хожуушкыларын бүтү болу-нар аргаларын ажылдап турган шак-талары, бо талазы-биле харымса-галыг ажылдакчыларын мыктыг хүлөөлгө болур.

А. САЯН,
Чөөн-Хемчик көдө ажыл-агый эргелелдин улау экономика.

Ийн чүзүн малдыг бис

Бистин өг-бүлөдө ийн чүзүн малды-чыгышын, төвөк кадырлы турар. Малдык ийн амы-дээ бола, сагым-сеткилчи чангыс, деңизис кады.

Мурунда чылдарда бо мал-дарже шоолуг кичээлг салдым-май турган. Ам бистин «Меже-гей» советтук дирекциязы чылы-нын санавеска, төгө эжылыне бо чылын чутула сагым салып турар апарган.

Эртек чылын белеткен алган 12 тонна сиженнияти боос бер-ге, төгөлөргө болган оларын каш оолдарына берип турар бис. Мурунда чылдарда төгөлөргө кууруура сизозу бербейн турган болза, сөөлү ийн чылдын бээр оон нормала берге берген бис. Кууруура сизозу төгөлөр чорук туралыг чир болган оларын күш-денелеринге быкка эки бо-луп турар.

Шитү 79 төгөдө төрүүр 25 улаа болгаш дүмүш төрүүр төгө-дөр бар.

Бо чылын мээң кодондым ул-ш торчунгаштар (ийн харыг кыс төгөлөр) төрзүн, оларын оолдары шыгар болган. Моон ап көргө, кууруура сизозу, си-ген, дүс болган өскө-дээ чечнери бери, сугарган болза, амык төгөлөргө эрт-галын эки чегил, эрте оолдип болур.

1-й үдө бистин төгөлөрүн сөзү магенерил. Оларын дү-гүндө хылаачар эвээр, а хонд,

чике, дески чөктерден бүткен. Мынчангаш бо чылын төгө бур-гүндө ортума-биле 3,5 кг кы шыгарып дүктү кырып ап бо-лурга бузурелдиг бис.

Төгөлөр оолдип эгелдөдө, олар-ны тууду кадырбас болза, каш бо-догол бичиле-сөөктөн «Омук өлүг» база мурун бооп болур. Оңу ол дорган чыгыс чеге эл-кел, дүгүн кууруура, хол-биле тууду алгаш кылгаштырар, оон соонда иезинге көдүрө тууду тур-гаш экижер. Бодагандар барык 7—10 хонук шитинде илерет та-новас боор. Чамдык амык төгө-лөр бодаганын хозар болуулар.

Бо бүгү бергелерин ажил ар-терге, төгөлери башлаар апаар. Арга чаларлар, тендирлер керек. Мындыг чөктеринин чонундан ка-дырчык, бодагандык бергедиз-кичкер нежеж бээр. Советтук дирекциязы бо чүдлерин биске долу-биле хандырып берге чо-гуруп деп негеп турар бис.

Чымылыон 18 бе төрүүр. Ам төрзүн 6 бенин кулундары эки доругуп турар.

Кыш ашкан малдын баксыраар үеги чак болгай. Ынчан сыр-ын-гыл-дээ болур. Аргалы болза төрзүн төгө бузурүгө хундө бир талак ишти чарба бээр болза, ол суткур-дээ, бодаганы-дээ шы-гар болур. Чеге моон соңоар малда чарба белеткелерге төгө малдын нормазын утпаза чогуур.

О. СЕНДИШ.

Янзы Бүрү чурттарда МЕДЭЭЛЕР

Вьетнамга тайбың

Америк империалистерин Вьетнамда агресч үлгөдизилерин деп-дараа соксардым улаулар килчээшкени-биле негеп турар. Вьетнам улау-тук маалымдыг демисал-биле эң-сетки каттыштырылганын делегациян хей-нитини эңи-биле илеретип турар.

МОСКВА. «Вьетнамда чүкө-бунгар дайнын соксардым негеп тур-бис! Америк агресорларга каргыш! Кезээде силерин-биле бис, вьет-нам өнүктүр!» — шак мындыг лоулу-нар-биле Муруу-Чөөн Азияда аме-рик агрессияга удураанышкынын массалыг митингизинге Москваны «Борей» заводунун ажылчыларын болгаш албан-хазакчыларын чедип кел-ген. Хосталгага ыныкшыдыг вьетнам улуска удуу жаролут дайын биле коргудуушкун кампаанын калбар-тып турар америк аг-шегерилерин база дагың кем-буруудуп планна-рын дугайын олар каргашкыны-биле болгаш килчээшкени-биле чуталгап турганнар.

«Америк империализмин Вьетна-мда араатангып үлгөдизилеринге шит-пилерг удураанышкун тур бис» деп, чангыс эң-сетки-биле хүлөп алдын-гар резолюцияда чуталган чурт-тар.

«Чурттар турарына үени болап көрүрү, озаартынынар, бужар-чүд-дизин дайынчынын болгаш боо-чечек-би-ле көөгөттүр чорунуурын сокса-дылар! Ындыг чорук коңшут багай дооступ болур. Вьетнамда холунар ырадынар! деп, бистер, совет кижилер, америк агресорларга сагынды-руп тур бис» деп, ол резолюцияда чуталган турар.

ИНДИЯ. АКШ-тын Азияда агрес-ч үлгөдизилерин болгаш Англия-нын ону деткип турарында удура-нышкынын чыккалы ангил кон-суль черинин болгаш АКШ-тын ин-формация албанын салбырын Бомбейде бажынаарын баарыга болган.

Индий океанга шериг баазаларын тургузарынын англ-америк планна-рын АКШ-тын Вьетнамда агресч политиказын Англияны деткип тур-арын шитпилерг буруу шактап турар медегалды чыккалыг илчир-келери ангил консулгага тайысп бер-ген.

АВСТРАЛИЯ. Монизинг чазан-ны АКШ-ка дууа кылдыр австрали шериглерин Муруу Вьетнамге чо-рудар дугайында шитпилерин Австра-лиянын Коммунист партиязын Политбюроу шыгыны буруу шактап. «Вьетнамга удуу Монизинг чарла-тымаан дайын Австралиянын деле-гация чыккалырадылар». Австра-лиянын Коммунист партиязын тай-бынга болган наймалга үндөзлөт-тинген шак мындыг даштын полити-ка дөш туржуп турар» деп, Полит-бюроун медегалында чуталган тур-ар.

АКШ-тын Вьетнамда агресч үл-гөдизилерге удураанышкынын дөш кылдыр австрали портгар шериг корабларын чүдүрбөс деп шитпилер австрали далайчыларын профвелед хүлөп алган.

Доминикан Республиканың төлөөлөкчизинин медеглели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Чокта чаа Доминикан Республиканын кон-ституциян дугайында тур чазанын тө-лөөлөкчизин Антонио Росарио Ваши-нгтон болган парадга конференция-зынга медеглел кылган. Конститу-циян дугайында чазак доминикан улу-сун хей нуруууун болгаш оон сес-сия куштеринин делегациязын апар-турар, мынаарга бригада генералы Антонио Имберт Баррерас баштап шериг-камааты эрге-чарыга кылмын-дээ төлөөлөйи турар болгаш чүгдө Каттишкан Шаттарын шериг, по-литиктиг деткимчезинге даянып ту-рар.

ДУГУРЖУП ЧАДААННАР

ЛОНДОН. СЭТА-нын коореспон-денттери С. Иланов биле В. Чук-севичти дашкыныны болза:

НАТО-нун чөвүленин сессиязы болуучу ажылын баштай төлөзлөт-тингенден бир хонук бурунгаар, хейтерден доозукан. Оон чылдаганын чигенишкенин болдурулар турар: соңу атлантика блогууун кир-жикчилери куртарын даштын ке-ректер министрлери чогуу укказы-биле алырга, сессиянын ажылдап эг-дээринин мурунда чүгдө чангыс ай-тырыгы — чорүлөзлөр хайныгып үненин болуруузынын эргөжөк чу-гулазынын талазы-биле чөпшээржик алган турганнар. Туруп турар улау чорүлөзлөрин ханымалыкы дег ай-тырылганын хей нурууун хүн ай-тырылгандан казан туражок, сессияга чуталгасы чогуур турганы практиктиг баштайг айтырыгы — Вьетнамда байзал дугайында айты-рыга баргаш-ла, берген үнгөн.

Муруу-Чөөн Азияда болуунун по-литиказыга Каттишкан Шаттар соңу атлантика талазы-биле бо-луп эңиелчелеринден бичи-дээ бол, дегиниме ол ыладалан дээрн сессия соонда чарлаттыгдан дына-мындалаа болуп турар. Дегиниме киржикчилери чедир ботуруузын чамдык районнарында, чимээ, Вьет-намда байзал дугайы дүрүзүн сес-сия илергелде турарын дына-мындалаа кысып айткан.

НАТО-нун ханг чорүлөзлөри сес-сиянын мурунда эгезинден тура иле-реп келген. Англиянын премьер-ми-нистри Вильсон «байыр чедирин» чүгө чуталгаш, болууну эңелдир-лерин — Каттишкан Шаттарын болгаш Барын Германиянын азын-

га шуут шугуччулдер кылмып, НАТО-га чөптүг эвес улау» өргү-рунне албадыгдарын Англиянын сак-хө байдалын баксырагында бот-тарынын политиказы-биле шуут ил-де берип турар дээ оларын чемелп турган. Парламентын айтып турга-зын дугайы алырга, Вильсонун чу-газы америк төлөөлөрин төлөзлөд-көн, оон туржук төлөөлөрин бирээ-зи тургаш, президент Диксон ан-гли премьер Вильсонга доп-дараа ойтур шавышыкын берген турарга деткип чуталгаш.

Нити чуталгашка чоруп тур-арын үнөлдө чамдык төлөөлөр, илангы Даниянын болгаш Норве-гиянын төлөөлери, АКШ-тын Вьет-намга болгаш Доминикан Респу-бликага ханжарыштыр чорудуп турар агресч политиказын чүдүлүгү-менин турарын шуут чуталгашкан.

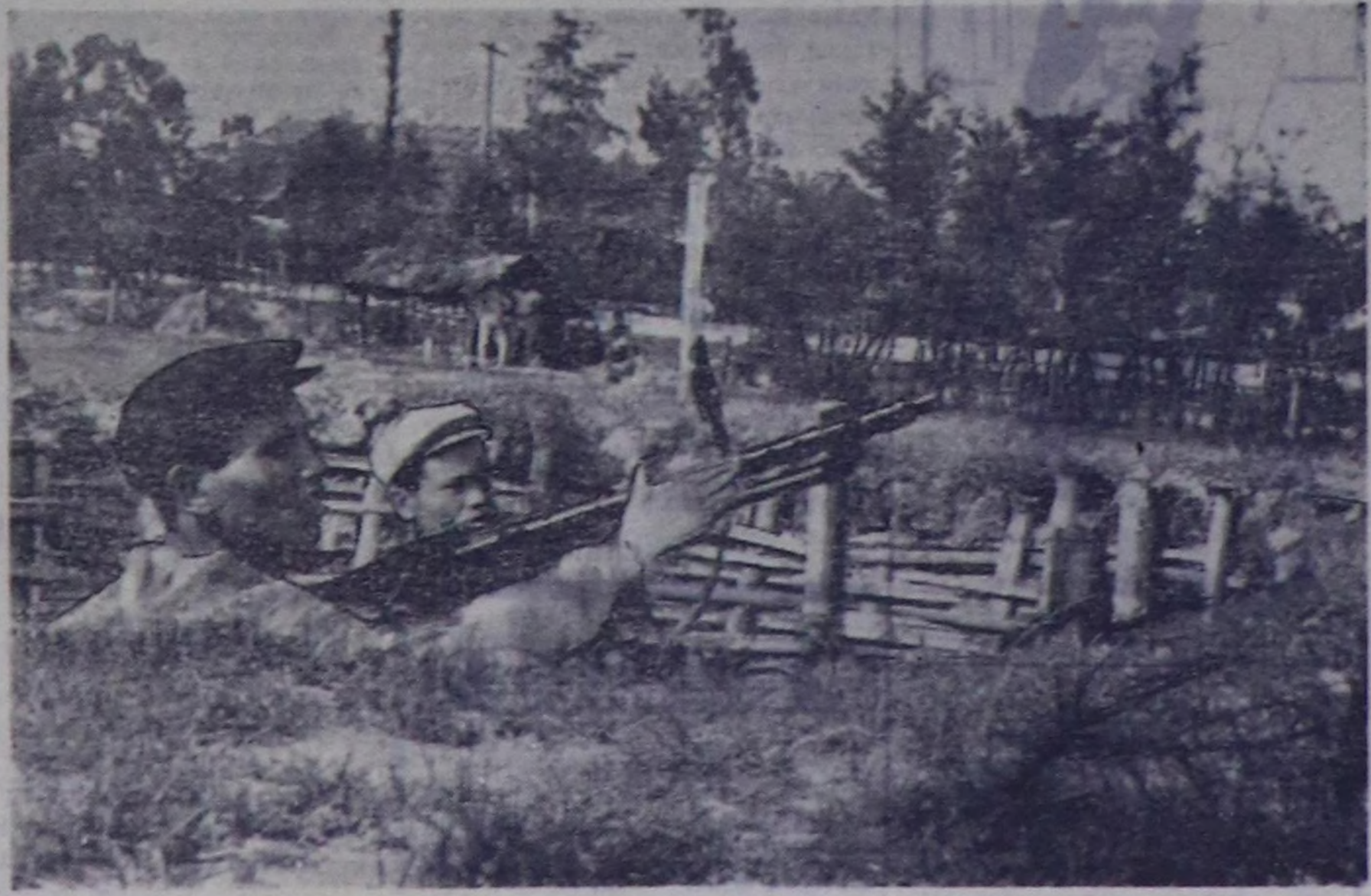
Бүгү-дө чүдлерин барымдалап алырга, Франциянын даштын тө-лөөлөрү сессияга Күд-де Морьяк-дин сагал берген хангалат туралга каргылаалар, онза кылдылар, Вьетнам талазы-биле ол куралга болгаш саямаларын алгаш көргө, Франция «болуучу онза туржук элде турар» илан алгаш деп, Пресс-ассошиация агенттеленин ко-респондентини өкөрөп каан. Бирн-гээр чуталгашка, СЭТА-нун чокта чаа Лондонга доозулган сессия-зынга ышкан. Муруу-Чөөн Азияда америк элчюурунун деткирилген Франция база дагың шуут ойталан.

Нити-биле алырга, соңу атла-нтика блогууун Лондон сессиязын ажылын хейтерден доозуканын оң долу буурап дүжүшкүгө таварым-чалын толаргай херечилде турар-ды.

Дипломаттыг харылзаларны үскени

КАИР. (СЭТА). Израиль-биле дипломаттыг харылзаларын бонч чазактын тургусканыга жарым кыл-дыр Каттишкан Араб Республик Германиянын Федеративтг Респу-бликазы-биле дипломаттыг харылза-ларын үскен.

ПАРИЖ. (СЭТА). Май 13-те Си-рий Араб Республиканын чазак ГФР-биле дипломаттыг харылзаларын үзөр дугайында шитпилер хүлөп алган Сириянын Даштын херек-тер министрствозу чарлаан.



Америк самолёттар Вьетнамдын Демократик Респу-бликазын оруктарын болгаш кенурулганын бомбалап, шоколарын, эңиелерин, ханжамы транспорту бооптап турар. Вьетнам Улау армиязынын эңиелерин, чедир бот камгалал отрядтары, үчүс кылмышкыны

«Шынның» материалдарын изи-биле

Райкууском дыңнаткан

Бо чылдың май беште парлаттыган «Шын» солунда «Суваанын автоэскалы» деп эгелг шугучулук үнгөн. Ол дугайында фактылар шын дээрин илеретиптиган, Эркин райкуускомун секретары эш С. Оларын дыңнатканы болза:

— Районуну чаа тургустунганын хонбаштыр албан организация чедеринин ажылдаар бажыңнары андызында бурун четчелеттин-мизин. Эркин райкуускому болгаш республиканын автоэргелели дугуруш-кан. Аргуун Суваан автобус биледин түр улаа болуучу бажыңыга саа-рын чөлшөзүрн тургт. Чонуну ол талазы-биле негедизин хандырызын-га А. Суваан ак сеткилдиг амылдап турар.

Албан чедеринин болгаш чурталгалын, бар бажыңнарын сөптөр, чаа туудуларын калбазтыр айтырыгге чутула кичээлг салдынып тур-рар. Эркин сууга автобус биледи садар тускай бажыңын ийин бирге че-дир хандырган турары шитпилеттинген.

Улуг-Хем райпозунга хамаарыштыр

Баян-Кол көдө суурда магазинин ажылдаар шагы доктаамал эвес, оң хаагыг уелери хей болуп турарын, эргелечки эш Чернявскийн са-дып алыкчыларга доңгун байдалын илереткен чагалар резакцияга чан-гыс эвес удаа келген. Оларын чамдыкы солунга парлаттыган, хемчег алыры-биле Улуг-Хемиян райпозунче шылчиктен, а саякын ажылында өскердишкени чок, чептертер артыпшаан.

Баян-Колда чангыс-ла салды ол, мынд улетпурин, аш-чечини ба-раактары каттай, а саякызын чангыс. Оттук-Дашта чангаа амыласта-таан, «Х Улуг хурал» колхозтун ферма, бригадаларында салды чок. Бо дугайында Улуг-Хем райпозунун баштаар черинге шылчиктен турган. Оон харымчыга баалаа экиженин алазынынын

